

Curiosa uit de Pachtovereenkomsten der Kartuize St Maartens Bos te St Martens-Lierde

Tijdens het geduldig uitpluizen van droge, zakelijke pachtovereenkomsten, wordt de inspanning, die de lezing ervan vergt, af en toe wel eens onderbroken door een of andere typische passage in de uitstippeling der overeenkomst.

Spontaan gaat u er bij glimlachen. Voor ons, zakelijke twintigeeuwse mensen, komen die details in de pachtovereenkomst enigzins wonder voor. Onze voorouders echter vonden dat normaal en dat gebeurde courant, al was soortgelijke extra compensatie niet altijd op perkament of papier gesteld. Het hoorde bij de geplogenheden van de tijd. Of die « extratjes » of « verplichte attenties » de pachter spontaan uit het hart kwamen, dat is een andere vraag. Feit is dat menige boerin tegen de vervaldag van de pacht de deegtrog en het spinnewiel drukker hoefde te hanteren.

Onderstaande excerpten hebben we opgetekend uit de pachtbrieven der kartuize daterend uit de 17^e en 18^e eeuw (1).

- 1607** — Uit de pachtbrief van het hof te Boesbroek op Deftinge :
« ...ende die heeren van het voorseyde Godtshuys jaerlicx gheven elck een pinte spaenschen wyn... »
- 1613** — Uit de pachtbrief van het Neerhof (gelegen bij de kartuize) :
« Item bovendien belooft den selven pachter alle jaren de Religieusen te beschenken met een paer gebacx... »
- 1622** — Uit de pachtbrief van het Neerhof :
« Item sal oock gheven de broeders elck een paer linnen hemden ende een paer schuttecleeren (2) ... »
« Item sal den zelve pachter ghehouden zyn alle jaren de Religieusen te beschinken met een paer ghebacx... »
- 1630** — Uit de pachtbrief van het Neerhof :
« ...hy sal oock eens aen elcken conserse (3) ende donaten (4) een schuttecleeren schincken boven de wyn geldt... »
- 1637** — Uit de pachtbrief van het Neerhof :
« ...voorts oock moet den pachter jaerlicx beschinken het convent ten twee reysen (5) met een erlijcke portie wyn, mitsgaders eens aen elcken broeder vanden selven clooster te geven twee veerschorten (6) ... »
- 1650** — Volgende tekst komt maar voor bij de grote verpachtingen van hun hofsteden (7) :

(1) Gent. Rijksarchief. Fonds Kartuizers St Maartens-Bos, nrs 11 en 12.

(2) klederen om bij het werk te dragen.

(3) conversen zijn in de kartuizen lekebroeders met eeuwige geloften.

(4) donaten zijn lekebroeders zonder geloften.

(5) betekent tweemaal.

(6) schort. In de volkstaal aldaar nog : voorschoot.

(7) Zo verpachtte de kartuize haar hofsteden : het Neerhof en het hof ten Bosse gelegen in de onmiddellijke omgeving der kartuize op St Martens-Lierde; het hof te Nieuwpoort op Ste Maria-Oudenhove; het hof te Boesbroek op Deftinge en het hof te Nieuwenhuis op Moerbeke-Viane.

- « Item sal hy het convent jaerlyckx moeten vereeren met taerten ende vlayen... »
- 1665** — Uit de pachtbrief van het Neerhof :
« Item sal den pachter alle jaeren de religieusen beschenken tot twee reysen telcken keeren met elck een pinte wyn, gevende tot dien eynde telcken keere eenen patecon... »
- 1696** — Uit de pachtbrief van het hof te Boesbroek op Deftinge :
« ...aende paters jaerlicx yder een pinte wyn met twee wafels op de kermisse van Deftingen... »
- z. d.** — Uit de pachtbrief van het Neerhof, brief uit het midden van de 17^e eeuw, te oordelen naar het geschrift :
« ...vier pont voor de cappe voordien prior (8); elcken broeder twee hemden ende twee schutteleeren ende mits broeder Geeraert geen hemden ende draeght drye paer schutteleeren... »
- 1705** — Uit de pachtbrief van het hof te Boesbroek op Deftinge :
« Item sal den pachter op de kermisse van Deftinge aen elcken Pater moeten geven een pinte wyn ende twee taerten, ende sal daer tegen op Ste Brunodagh t'hoogh-misse ende ter tafel met de broeders mogen kommen, ende in cas van vluchtinghe (9) sal het kamerken, het boeren hol genaemt, voor hem ende syne familie gereserveert blijven. Gevende voor wyngelt een permissie pistol ende aenden E.P. Procurator (10) een bewys van vyf guldens 10 st. op eenen hoyemaecker tot Geersbergen (11) om hem eeren hoet te maecken... »
- 1714** — Uit de pachtbrief van het hof te Boesbroek op Deftinge : zelfde tekst als pachtbrief van 1705 met deze variante :
« ...ende in cas van vluchtinge sullen wy tot synen ghebrucike laeten de kamer daer hy voor desen noch heeft inghevlucht... »
- 1741** — Uit de pachtbrief van het Neerhof :
« item soo is den pachter oock belast jaerelijckx te gheven op Ste Martens Lierde kermisse aen iederen religieus van het voornoemt clooster eenen podt goeden wyn... »
- 1759** — Uit de pachtbrief van het Neerhof :
« nota moet aen iedere religieus een pot witten wyn van den besten gheven op St Martens Lierde kermisse... »

EREMBODEGEM.

Valère Gaublomme.

-
- (8) De prior is de overste der kartuize. De Kartuizen, zelfs de Grande Chartreuse hebben geen abt, doch priors. Hun kloosters zijn, bij name, geen abdijen doch priorijen.
- (9) In tijden van oorlogen of beroeringen zochten velen een veilig onderkomen in de kartuize. Vluchtelingen en achtervolgden genoten er van het asielrecht.
- (10) Monnik belast met het stoffelijk beheer der kartuize, alsmede met de leiding van de familie van het convent, d.i. van lekebroeders en knechten.
- (11) Geraardsbergen.